

የዘር ማባዣ ማኅበራት – ከአዋጅ ቁጥር 985/2016 የተወሰዱ ተዛማጅ ይዘቶች

Seed Multiplication Cooperatives – Relevant Provisions of the Cooperative Societies Proclamation No. 985/2016 (Federal Negarit Gazette No. 7, 23 December 2016)

ይህ ሰነድ የኅብረት ሥራ ማኅበራት አዋጅ ቁጥር 985/2016ን መሠረት በማድረግ ከዘር ማባዣ ማኅበራት ጋር የሚዛመዱ አንቀጾችን በአማርኛ ማጠቃለያ መልክ ያቀርባል። ማጠቃለያዎቹ የይዘት ትርጉም እንጂ የአዋጁ ቃል በቃል ጥቅስ አይደሉም፤ ለሕጋዊ አገልግሎት የአዋጁን ኦሪጅናል ቅጂ ይመልከቱ።

አስፈላጊ ማስታወሻ፡ አዋጅ 985/2016 «ዘር»፣ «ዘር ማባዣ» ወይም «የዘር ጥራት ማረጋገጫ»ን በስም የሚደነግግ አንቀጽ የለውም። ሁሉንም ማኅበራት የሚመለከቱ አጠቃላይ ድንጋጌዎች (ምርት መስብሰብና እሴት መጨመር፣ ግብዓት ማሰራጨት፣ መጋዘን፣ ሥልጠና) ብቻ ናቸው የሚተገበሩት። የዘር ጥራት፣ ምዝገባና ማረጋገጫ የሚመራው በዘር አዋጅ ቁጥር 782/2013 ነው (ክፍል 6 እና 7 ይመልከቱ)።

1. የማኅበር ዓይነትና አመሠራረት

አንቀጽ 8(1)	የኅብረት ሥራ ማኅበር ምርት ለማምረት፣ አገልግሎት ለመስጠት፣ ወይም ሁለቱንም አጣምሮ ሊመሠረት ይችላል።
አንቀጽ 7(2)፣ 7(3)	መሠረታዊ ማኅበር በተወሰነ አካባቢ በሚኖሩ ወይም በሚሠሩ ወይም በተወሰነ ሙያ በተሰማሩ ግለሰቦች፣ ቢያንስ በ50 አባላት ይመሠረታል። ሥልጣን ያለው አካል በመመሪያ እንደ ሥራው ባሕሪና ሊከናወን ይችላል። አዋጅን አካላት እንስተኛውን የአባላት ቁጥር ሊወስን ይችላል፤ ሆኖም ከ10 ሊያንስ አይችልም።
አንቀጽ 14፣ 7(4)	የኒዮን ተመሳሳይ ዓላማ ባላቸው ሁለትና ከዚያ በላይ መሠረታዊ ማኅበራት ይመሠረታል። በፌዴራል ደረጃ የሚደራጁ መሠረታዊ ማኅበር አባላት ከሁለት ወይም ከዚያ በላይ ክልሎች የተውጣጡ መሆን አለባቸው።
አንቀጽ 2(9)	«የማኅበሩ የሥራ ክልል» ማለት በመተዳደሪያ ደንቡ የተወሰነና ሥልጣን ባለው አካል የተመዘገበ የሥራ አካባቢ ነው።
አንቀጽ 16(1)–(3)	መሠረታዊ ማኅበር በአባላት ሙያ ላይ ተመሥርቶ ከተመሠረተ አባላቱ የሙያ ብቃት ማረጋገጫ ማቅረብ አለባቸው፤ የሙያ ማኅበራት እሴት ለጨመሩበት ምርት ወይም አገልግሎት የጥራት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ማቅረብ አለባቸው። (ይህ ድንጋጌ በሙያ ላይ ለተመሠረቱ ማኅበራት ብቻ የሚተገበር ነው።)

2. ምርት ሥራ፣ ጥራትና የግብዓት አቅርቦት (አንቀጽ 21፣ 23)

አንቀጽ 21(2) ሐ	ለአባላት ከምርት በፊትና በኋላ በምርት ጥራት ላይ ሥልጠና መስጠት።
አንቀጽ 21(2) መ፣ ሠ	ለአባላት የመጋዘን አገልግሎት መስጠት፤ የአባላትን ችግር የሚፈቱ ፕሮጀክቶችን መንደፍ።
አንቀጽ 21(2) ረ	የአባላትን ምርት ሰብስቦ እሴት መጨመርና ለአባል ለሆኑበት የኒዮን ወይም ፌዴሬሽን ማቅረብ፣ ወይም የተሻለ የገበያ መድረክ ፈልጎ መሸጥ።

አንቀጽ 21(3) ሀ-ሰ	የኒዩኖች ለአባል መሠረታዊ ማህበራት በተሰማሩበት መስክ ሥልጠና፣ የማማከር፣ የገበያ መረጃ አገልግሎት መስጠት፣ የገበያ ትስስር ማመቻቸት፣ የመጋዘን አገልግሎት መስጠት፣ የምርት ማሳደጊያዎችንና የፍጆታ ዕቃዎችን በጅምላ ማቅረብ፣ እና በአባላት ምርት ላይ እሴት መጨመር ይችላሉ።
አንቀጽ 21(4) ረ	ፌዴሬሽኖች የተለያዩ የእሴት መጨመሪያ ኢንዱስትሪዎችን ማቋቋም ወይም አባላት እንዲያቋቁሙ አቅም መፍጠር ይችላሉ።
አንቀጽ 21(5)	በዩኒየን ወይም ፌዴሬሽን ደረጃ የተቋቋሙ ማህበራት እሴት ሳይጨምሩ አባላቸው የሚያከናውኑትን ተግባር በተመሳሳይ ማከናወን አይችሉም።
አንቀጽ 21(6)	ማንኛውም ማህበር ከአባላቱ የሰበሰበውን ምርት በዚያው የምርት ዘመን ውስጥ በወቅቱ የገበያ ዋጋ የመሸጥ ኃላፊነት አለበት።
አንቀጽ 23(1) ሀ፣ መ	ማህበራት በውል መሠረት ምርታማነትን ለማሳደግ በመንግሥት የሚቀርብ ግብዓት ማሰራጨት፣ እና ለገበሬዎች የግብርና ምርት ማሳደጊያ ግብዓት ማቅረብና ምርታቸውን መሰብሰብ ይችላሉ።
አንቀጽ 25(2) መ	አባላት ከማህበሩ ጋር በውል ወይም በመተዳደሪያ ደንብ በተወሰነው መሠረት የምርትና የአገልግሎት ግብይት ማድረግ አለባቸው።

3. ዓላማዎች (አንቀጽ 4)

አንቀጽ 4(1)፣ 4(2)	አባላት በተናጠል መፍታት የማይችሏቸውን ችግሮች በጋራ መፍታት፤ የአባላትን ዕውቀት፣ ሀብትና ጉልበት በማስተባበር የተሻለ ውጤት ማግኘት።
አንቀጽ 4(4)	የምርትና የአገልግሎት ወጪን በመቀነስ ለአባላት ግብዓት ወይም አገልግሎት በአነስተኛ ዋጋ ማቅረብ፤ ምርታቸው የተሻለ የገበያ ዋጋ እንዲያገኝ ማድረግ።
አንቀጽ 4(5)	የቴክኒክ ዕውቀትን በሥራ ላይ ለማዋል የሚያስችሉ ሁኔታዎችን ማስፋፋትና ሥራ ፈጠራን ማበረታታት።

4. የመንግሥት ድጋፍና ልዩ መብቶች

አንቀጽ 43(1)	ከገቢ ግብር ነፃ መሆን (አባላት በትርፍ ድርሻቸው ላይ ግብር ይከፍላሉ)፤ ከክልል መሬት በምደባ ማግኘት፤ ከብሔራዊ የኅብረት ሥራ ማሠልጠኛ ተቋም ሥልጠናና ድጋፍ ማግኘት፤ ሌሎች ድጋፎች።
አንቀጽ 70(7)፣ 70(8)	ሥልጣን ያለው አካል ለማህበራት የምርት ግብይት ሙያዊ ድጋፍ ይሰጣል፤ ማህበራትን የሚመራ የአሰራር ሥርዓት ይዘረጋል።

5. ከዘርፍ መግለጫው ጋር ያለ ግንኙነት

«ዘር ማባዛትና ለአርሶ አደሮች ማሰራጨት»	አዋጁ ዘርን በስም አይጠቅስም። ከቅርብ አጠቃላይ ድንጋጌዎች፦ አንቀጽ 21(2) ረ፣ 21(3) ረ፣ 23(1) መ
«በጥራት የተረጋገጡ ምርጥ ዘሮች»	በአዋጅ 985/2016 አልተደነገገም። የዘር ጥራት ማረጋገጫ፣ የብቃት ምስክር ወረቀትና ምዝገባ የሚወሰኑት በዘር አዋጅ ቁጥር 782/2013 ነው (ክፍል 6 ይመልከቱ)። ከአዋጅ 985/2016 አንቀጽ 16(3) ጋር ያለው ዝምድና የሙያ ማህበራትን ብቻ ይመለከታል።
«የግብርና ምርታማነትን ማሳደግ»	አንቀጽ 4(4)፣ 23(1) ሀ

«በክልሉ»	አንቀጽ 2(9) (የሥራ ክልል)፤ 7(4)። አዋጁ የዘር ማባዣ ማኅበራትን ክልል-ተኮር አያደርግም።
«count: 23»	የማኅበራት ቁጥር ከአዋጁ የሚገኝ መረጃ አይደለም፤ ከምዝገባ መረጃዎ ማረጋገጥ ያስፈልጋል።

6. ከዘር አዋጅ ቁጥር 782/2013 ጋር ያለ ግንኙነት (ማጠቃለያ ከሁለተኛ ምንጭ)

ከታች ያሉት ነጥቦች የዘር አዋጁን ከFAOLEX ማጠቃለያ የተወሰዱ ናቸው፤ ሙሉ የአዋጁን ጽሑፍ አላነበብኩም።
ለሕጋዊ ጥቅም የአዋጁን ኦሪጅናል ጽሑፍ ይመልከቱ፦

ዓላማ	አዋጁ ለአርሶ አደሮች፣ ለከብት አርቢ-አርሶ አደሮችና ለሌሎች ዘር ተጠቃሚዎች ጥራት ያለው ዘር እንዲቀርብ ለማድረግ ይደነግጋል።
የንግድ ዘር ምርት	በንግድ ዘር ምርት ላይ መሰማራት የሚፈልግ ማንኛውም ሰው የብቃት ምስክር ወረቀት እንዲኖረውና የውስጥ የዘር ጥራት ቁጥጥር ሥርዓት እንዲዘረጋ ይጠበቃል።
ምዝገባ	ሚኒስቴሩ የዘር አምራችነትና አከፋፋዮች መዝገብ ይይዛል።
ሌሎች ጉዳዮች	የጥራት ቁጥጥርና ማረጋገጫ፣ የዘር መለያ መስጠት፣ ዘር ከውጭ ማስገባትና ወደ ውጭ መላክ፣ የቅሬታ አፈታትና የዘር ፍተሻ ይደነግጋሉ።
ልዩ ሁኔታ	አዋጁ በአነስተኛ ገበሬዎች መካከል ከራሳቸው የተቀመጠ ዘር መለዋወጥ ወይም መሸጥ ላይ አይተገበርም።

7. ሌሎች ተዛማጅ ሰነዶች

1. የዘር አዋጅ ቁጥር 782/2013 (Seed Proclamation, FAOLEX)። ለዘር ማባዣ ማኅበራት በጣም ቅርብ የሆነው ሕጋዊ ሰነድ።

<https://faolex.fao.org/docs/pdf/eth146018.pdf>

2. የዘር አዋጁ ማጠቃለያ (FAOLEX/UNEP LEAP)።

<https://leap.unep.org/en/countries/et/national-legislation/seed-proclamation-no7822013>

3. ሪፖርት፦ Seed policy provisions and operational challenges in Ethiopia (S34D) – የዘር ሕጎችና መመሪያዎችን ዝርዝር ያቀርባል (ለምሳሌ የዘር ደንብ 375/2016)። ሪፖርት እንጂ ኦፊሴላዊ ሰነድ አይደለም።

https://www.crs.org/sites/default/files/seed_policy_provisions_and_operational_challenges_in_ethiopia.pdf

4. ሪፖርት፦ Development and Comparison of Seed Regulatory Systems Maps in Ethiopia (USAID) – ስለ የዘር ጥራት ቁጥጥርና የአከፋፋይ ምዝገባ ሂደት ያብራራል።

https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00ZJ3Z.pdf

5. ጥናት፦ Cooperative-based seed multiplication systems (Farm Africa) – በኢትዮጵያ የዘር አምራች ማኅበራትና የፈረዮች ተዋክሮ። ለጥናት ማጣቀሻ እንጂ ኦፊሴላዊ መመሪያ አይደለም።

<https://farmafrica.org/wp-content/uploads/2024/07/2-cooperative-based-seed-multiplications-systems.pdf>

6. የኅብረት ሥራ ማኅበራት አደረጃጀት መመሪያ (Cooperatives Organizational Directive)።

<https://www.moa.gov.et/wp-content/uploads/2024/08/Cooperatives-Organizational-Directive.pdf>

7. የአዋጅ 985/2016 ሌላ ቅጂ (metaappz)።

https://www.metaappz.com/References/ethiopian_laws/federal/pr_985_2016/en/pdf

ማስታወሻ፦ የውጭ ሰነዶች የተመለከቱት በፍለጋ ውጤት ቅንጣቢ መልክ ብቻ ነው፤ ሙሉ ይዘታቸው አልተነበበም። ከመጠቀም በፊት በራስዎ ያረጋግጡ። ዘር ማባዣ ማኅበራትን ብቻ የሚመለከት የተለየ የኅብረት ሥራ መመሪያ አልተገኘም።